

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	2Cdo/81/2019
Identifikačné číslo spisu:	8111236372
Dátum vydania rozhodnutia:	30.04.2020
Meno a priezvisko:	JUDr. Jozef Kolcun
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2020:8111236372.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu H. D., bývajúceho v F., zastúpeného JUDr. Pavlom Halajom, advokátom, so sídlom v Revúcej, Námestie slobody č. 2, proti žalovanej Slovenskej republike, za ktorú koná Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, so sídlom v Bratislave, Račianska č. 71, o zaplatenie náhrady škody a nemajetkovej ujmy, vedenom na Okresnom súde Prešov pod sp. zn. 16C/289/2011, o dovolaní žalobcu a žalovanej proti rozsudku Krajského súdu v Prešove z 27. septembra 2018 sp. zn. 20Co/156/2017, takto

rozhodol:

Z r u š u j e rozsudok Krajského súdu v Prešove z 27. septembra 2018 sp. zn. 20Co/156/2017 a vec mu vracia na ďalšie konanie. Výrok ohľadne náhrady škody vo výške 12.667,03 eur s 9,5 % úrokom z omeškania ročne zo sumy 12.667,03 eur od 20. septembra 2011 do zaplatenia ostáva nedotknutý.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Prešov (ďalej len „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) rozsudkom z 25. júna 2013 č. k. 16C/289/2011-356 uložil žalovanej povinnosť zaplatiť žalobcovi náhradu škody vo výške 12.667,03 eur s 9,5 % úrokom z omeškania ročne zo sumy 12.667,03 eur od 20. septembra 2011 do zaplatenia a náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 12.000 eur, do 3 dní od právoplatnosti rozsudku, v prevyšujúcej časti žalobu zamietol. O trovách konania rozhodol tak, že o nich bude rozhodnuté po právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej. V odôvodnení rozhodnutia okrem iného uviedol, že žalobným návrhom uplatnil žalobca dva nároky, a to nárok na náhradu škody a nárok na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch tvrdiac, že je to žalovaná, ktorá mu má nahradiť škodu vzniknutú z nezákonného rozhodnutia štátneho orgánu a zaplatiť aj nemajetkovú ujmu v rozsahu, v akom tieto nároky kvantifikoval, a to preto, že bolo voči nemu začaté trestné stíhanie, bol vzatý do väzby, čím došlo k obmedzeniu jeho osobnej slobody, utrpela jeho povesť, znemožnilo sa jeho podnikanie aj príjem a nebol pri tehotnej manželke. Okresný súd tvrdenú nezákonnosť posudzoval podľa zákona č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom (ďalej aj „zákon č. 58/1969 Zb.“). Žalobca bol vo vyššie uvedenom trestnom stíhaní spod obžaloby oslobodený. V dôsledku uvedeného sa rozhodnutia vo veci jeho trestného stíhania, aj pôvodne zákonná väzba stali nezákonnými a bola tým založená zodpovednosť štátu. Žalovaná bola preto vecne pasívne legitimovaná vo vzťahu k nároku na náhradu škody ako aj k nároku na náhradu nemajetkovej ujmy. Žalovaná však voči

uvedenému vzniesla námietku premlčania. Okresný súd mal za to, že pre účely odškodnenia nie je možné posúdiť väzbu a samotné trestné stíhanie izolovane. Pre včasnosť nároku žalobcu postačovala podľa okresného súdu všeobecná trojročná lehota podľa ustanovenia § 22 zákona č. 58/1969 Zb. Rozsudok Okresného súdu Spišská Nová Ves z 13. mája 2009 sp. zn. 5T/33/2006, ktorým bol žalobca spod obžaloby oslobodený, bol žalobcovi doručený 9. decembra 2009. Žalobu podal na súde 21. decembra 2011, t. j. včas, a teda uvedenú námietku žalovanej nepovažoval súd prvej inštancie za dôvodnú. Čo sa týka materiálnej ujmy, žalobca po späťvzatí žalobného návrhu v časti žiadal, aby okresný súd uložil žalovanej zaplatiť mu sumu 17.184,57 eur s 9,5 % úrokom z omeškania ročne z tejto sumy od 20. septembra 2011 ako náhradu trov obhajoby. Základ tejto časti nároku mal okresný súd za dokázaný. Úkony obhajcov žalobcu realizované v priebehu trestného konania boli realizované v záujme jeho ochrany, to znamená, že boli v príčinnej súvislosti s nezákonnými rozhodnutiami, pretože boli nimi vyvolané, za škodu takto žalobcovi vzniknutú zodpovedá štát podľa § 1 ods. 1 zákona č. 58/1969 Zb. Právom žalobcu bolo požiadať o pomoc aj viacerých, nie len jedného obhajcu, žiadať ich o vykonanie aj iných ako nevyhnutných úkonov, čo však súčasne neznamená, že by dôsledky tohto jeho oprávnenia znamenali rovnakú povinnosť k ich náhrade. Súd prvej inštancie sa preto zaoberal účelnosťou jednotlivých trov obhajoby, aj v záujme diferencovania toho, ako jednotlivé rozhodnutia orgánov činných v trestnom konaní podmienili úkony obhajoby a ich rozsah, a dospel k záveru, že spolu bola žalobcom dôvodne žiadaná náhrada škody titulom zaplatených trov obhajoby vo výške 12.667,03 eur, nie v sume vyššej, čo je dôvodom zamietnutia návrhu v prevyšujúcej časti tohto nároku. Uviedol, že za nepreukázané a nie je vylúčené, že aj neúčelné, boli úkony označené pod č. 13, 22, 34, 38, 40, 41, 46 až 48, 53, 59, 60, 64 - 65, 70, 71 pretože je málo pravdepodobná potreba frekvencie porád advokáta so žalobcom v rozsahu ako bola účtovaná. Neúčelnosť ostatných porád hodnotil okresný súd aj v kontexte s tým, že následne, keď došlo k zmene obhajcu a advokáta JUDr. Klimeka nahradil JUDr. Peter Filip, tento porady vôbec neúčtoval. Čo sa týka náhrady trov advokáta JUDr. Petra Filipa, je potrebné uviesť, že bola právom žalobcu zmena obhajcu, nie však povinnosťou žalovanej dôsledky tejto zmeny znášať. Objektívna potreba zmeny nebola nijako preukázaná. Za takú nie je možné považovať nespokojnosť žalobcu s obhajobou realizovanou JUDr. Jánom Klimekom. Za neúčelný dôsledok zmeny mal súd prvej inštancie preto prípravu a prevzatie obhajoby vrátane prvej porady, preštudovanie spisov 1. februára 2007 a 24. apríla 2007 a za neoprávnene účtovaný úkon z hľadiska účtovaného rozsahu aj 3-hodinovú účasť na pojednávaní 30. októbra 2008, termín ktorého bol však, ako zo spisu vyplýva, zrušený. Neúčelnosť, resp. neoprávnenosť sa týka v tomto smere aj účtovanej náhrady hotových, cestovných výdavkov a ubytovania v dni uvedeného pojednávania. Súd prvej inštancie preto výšku náhrady škody titulom trov obhajoby vyčíslil na sumu 12.518,68 eur. Čo sa týka náhrady nemajetkovej ujmy, žalobca žiadal, aby súd prvej inštancie uložil žalovanej zaplatiť mu ju vo výške 200.000 eur. Okresný súd mal za to, že žalobca nie nedôvodne uplatnil aj tento nárok na nemajetkovú ujmu. Základ tohto nároku bol daným, výška odškodnenia, ktorú mal za dôvodne žiadanú bola však zjavne neprimeraná. Žalobca bol trestne stíhaný, 132 dní bol vo väzbe, je nepochybné, že trauma z obvinenia a vzatia do väzby, obmedzenie osobnej slobody predstavovala významný zásah do jeho práv, ktorý vnímal ako ujmu, ktorá by mu mala byť nahradená. Použiteľnými kritériami, aj keď vychádzajú z právnej úpravy, ktorá nie je na daný prípad aplikovateľná, lebo zákon č. 514/2003 Z.z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci platí až od 1. januára 2004, sú tam uvedené kritériá, podľa ktorých sa má prihliadnuť na osobu poškodeného, jeho doterajší život a prostredie, v ktorom žije a pracuje, závažnosť vzniknutej ujmy a okolnosti, za ktorých k nej došlo, závažnosť následkov, ktoré vznikli poškodenému v súkromnom živote a závažnosť následkov v spoločenskom uplatnení. Každé trestné stíhanie je spôsobilé negatívne ovplyvniť osobný život trestne stíhanej osoby, zasiahnuť do jej života. Vychádzajúc z uvedených aspektov (už v čase zatknutia bol nezamestnaný, nie je preto pravdivým jeho tvrdenie, že jeho príjem bol príjmom zabezpečujúcim potreby rodiny; tvrdená strata priateľov a povesti ako aj tvrdenie, že žalobca je osobou v Prešove osobitne známou zostali nepreukázané; eliminácia možnosti žalobcu byť v priamom kontakte s manželkou v čase očakávania narodenia ich detí) a ich vzájomnej súvislosti okresný súd voľnou úvahou (§ 136 O.s.p.), vychádzajúc zo zásady spravodlivosti, primeranosti, významu jednotlivých chránených práv, so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu, z ktorých pri určení výšky primeraného zadosťučinenia vychádza Európsky súd pre ľudské práva, mal za primeranú výšku náhrady nemajetkovej ujmy sumu 12.000 eur, nie vyššiu. Uviedol, že priznanie vyššej ako tejto sumy by znamenalo priznať väčší význam ochrane toho základného ľudského práva, ktoré je bezpochyby menej

významné ako významnejšie právo chránené Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd - práva na život. Súd prvej inštancie ďalej zamietol návrh žalobcu na vykonanie dokazovania výsluchom svedkov advokáta JUDr. Jána Klimeka a psychiatra P. X. majúc tieto dôkazy za nie potrebné. JUDr. Ján Klimek mal byť vypočúvaný k uskutočneniu a obsahu všetkých porád so žalobcom, ktoré mu vyúčtoval. Je málo pravdepodobné, že by si tento svedok s odstupom 10 rokov mohol pamätať, čo bolo obsahom konkrétnych porád, keď si to nepamätal žalobca a týkať sa mali, resp. mali byť realizované práve v jeho záujme. Dôsledkom výsluchu by tak mohla byť len fabulácia, preto súd tento návrh zamietol. Čo sa týka zamietnutia návrhu na výsluch psychiatra P., súd tento návrh zamietol z dôvodu, že obsahom žaloby nebolo tvrdenie žalobcu o nejakých jeho psychických problémoch ako následku začatého trestného stíhania a vzatia do väzby. Z dôvodov, ktoré súd prvej inštancie uviedol rozhodol preto o nárokoch žalobcu tak ako je uvedené vo výroku rozsudku a v prevyšujúcej časti žalobný návrh zamietol.

2. Krajský súd v Prešove (ďalej len „odvolací súd“) na odvolanie žalobcu aj žalovanej rozsudkom z 27. septembra 2018 sp. zn. 20Co/156/2017 potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie. V odôvodnení uviedol, že súd prvej inštancie vykonal vo veci dokazovanie v potrebnom rozsahu, na základe ktorého správne zistil skutkový stav a vo veci aj správne rozhodol. Odvolací súd po preskúmaní veci dospel k záveru, že súd prvej inštancie zrozumiteľným spôsobom uviedol dôvody, pre ktoré žalobe vyhovel; jeho rozhodnutie nemožno považovať za svojvoľné, zjavne neodôvodnené, resp. ústavne nekomfortné. Podľa odvolacieho súdu bolo primerané odškodniť dotknutú osobu v rámci relatívnej satisfakcie za väzbu v rámci rozpätia 20 eur až 60 eur za deň väzby so zreteľom na všetky okolnosti prípadu. Priznaná náhrada zo strany súdu prvej inštancie zapadá do úvah primeranosti relatívnej satisfakcie. Uviedol, že náhrada ujmy sa práve so zreteľom na narodenie detí počas väzby a z tohto dôvodu ukrátenie žalobcu v citovej oblasti v najútlejšom veku detí, priznala nad rámec uvažovaného limitu (primeraný limit in abstracto 20 - 60 eur/deň väzby, 132 dní väzby x 60 eur = 7.920 eur). Mal za to, že nárok na náhradu škody vo forme nemajetkovej ujmy bol uplatnený včas. Nárok žalobcu nepovažoval za premŕchaný. Pokiaľ žalobca namietal nepriznanie náhrady škody za porady s klientom, odvolací súd poukázal na to, že z obsahu spisu je nepochybné, že uskutočnenie týchto porád nebolo žalobcom preukázané. V tomto smere nemožno vytknúť súdu prvej inštancie, že v tejto časti skonštatoval, že si žalobca neunesol dôkazné bremeno. Žalobca nepreukázal uskutočnenie týchto porád potvrdením z ústavu na výkon väzby, ktorý si jeho obhajca mohol a mal uchovať. Keďže porady s klientom neboli preukázané, nebolo možné, tak ako správne konštatoval súd prvej inštancie, posúdiť i ich jednotlivú účelnosť. Správne preto náhradu škody v rozsahu vynaložených trov právneho zastúpenia za porady s klientom v rozsahu uvedenom súdom prvej inštancie nebolo možné priznať. Napokon postupoval súd prvej inštancie správne, ak nepriznal náhradu škody vo výške trov právneho zastúpenia za prevzatie a prípravu nového obhajcu JUDr. Petra Filipa. Takýto úkon nemožno považovať za účelný. Zmena advokáta z dôvodu, že poskytovaná právna pomoc JUDr. Jána Klimeka nezodpovedá jeho očakávaniam, nie je vážnym dôvodom. Nebolo dôvodným priznať ani náhradu hotových výdavkov spojených s pojednávaním, ktorého termín bol zrušený. Aj v danom prípade absentuje vlastnosť účelnosti vynaložených výdavkov. Vo vzťahu k odvolacej námietke ohľadom priznania DPH z uplatnených trov konania odvolací súd poukazuje na to, že pohľadávka na náhradu trov konania musí byť účastníkovi priznaná v celom zákonom upravenom rozsahu vrátane dane z pridanej hodnoty, ak účastník zo sumy priznanej náhrady je povinný podľa platného zákona o dani z pridanej hodnoty zaplatiť túto daň pokiaľ obhajca musel uhradiť DPH z prijatého plnenia (trov právneho zastúpenia), má žalobca, ktorý o DPH zvýšené trovy právneho zastúpenia uhradil, právo na ich náhradu vo forme náhrady škody. Vo zvyšku sa odvolací súd stotožnil s odôvodnením rozsudku súdu prvej inštancie a napadnutý rozsudok ako správny potvrdil.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu do jeho potvrdzujúcej časti, ktorým okresný súd zamietol žalobu v časti náhrady škody za trovy obhajoby vo výške 4 517,54 eur a v časti nemajetkovej ujmy vo výške 188.000 eur podal žalobca dovolanie odôvodnené prípustnosťou v zmysle § 421 ods. 1 písm. b/ a c/ CSP. Namietal nepriznanie náhrady trov obhajoby za porady s obhajcom JUDr. Jánom Klimekom, za prevzatie obhajoby a štúdium spisu obhajcom JUDr. Petrom Filipom a za obhajobu na hlavnom pojednávaní uskutočnenom dňa 30. októbra 2008 obhajcom JUDr. Petrom Filipom. Poukázal na to, že pri pochybnostiach, či sa prvá porada s klientom uskutočnila, je nutné vykonať v tomto smere

dokazovanie. Nepriznanie odmeny za úkony právnej služby spočívajúce v uskutočnených poradách s klientom s poukazom na ich možnú neúčelnosť, ktorú súd nie je schopný posúdiť ani konštatovať je prejavom svojvôle. Nepovažuje za správny ani názor súdov nižších inštancií ohľadom nepriznania náhrady trov obhajoby za prevzatie obhajoby a štúdium spisu obhajcom JUDr. Petrom Filipom. Uviedol, že nakoľko niet rozumného dôvodu, pre ktorý by mal byť kladený rozdiel medzi trovami obhajoby vynaloženými štátom pre obhajcu ustanovenému žalobcovi a trovami obhajoby, ktoré by mal znášať štát z titulu náhrady škody spočívajúcej v trovách obhajoby zaplatených obhajcovi, ktorého si žalobca zvolil sám, nemožno argumentáciu súdu považovať za správnu a spravodlivú. Takisto nemožno za neúčelné považovať náklady na cestu na pojednávanie, vrátenie nákladov na prenocovanie, keďže pojednávanie sa dňa 30. októbra 2008 malo uskutočniť v ranných hodinách. K nároku na náhradu nemajetkovej ujmy mal za to, že jej určenie bolo nesprávne a nespravodlivé odporujúce priznávanej výške v iných európskych krajinách, aj v doterajšej judikatúre Slovenskej republiky a Európskeho súdu pre ľudské práva. Súd nižších inštancií neprihliadli na rozsudky Krajského súdu v Prešove sp. zn. 4Co/74/2011 a 2Co/7/2006 a ani na rozsudok Okresného súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 14C/112/2002, v zmysle čoho sú ich rozsudky arbitrárne. Na základe uvedeného navrhuje napadnutý rozsudok krajského súdu zrušiť tak, že žalobe sa v celom rozsahu vyhovie.

4. Žalovaná sa k predmetnému dovolaniu nevyjadrila.

5. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podala dovolanie aj žalovaná, a to do jeho potvrdzujúcej časti ohľadne nemajetkovej ujmy vo výške 12.000 eur. Výrok o náhrade škody vo výške 12.667,03 eur s príslušenstvom nenamietala. Prípustnosť dovolania odôvodňovala z § 420 písm. f/ CSP, § 421 ods. 1 písm. a/ a b/ CSP. Rozhodnutie odvolacieho súdu označila za nepreskúmateľné, nedávajúce odpoveď na zásadné otázky žalovanej v odvolacom konaní. Odvolací súd nedal vo svojom rozhodnutí odpoveď na otázku, čo je titulom, na podklade ktorého žalobcovi vznikol nárok na náhradu nemajetkovej ujmy - či uznesenie o vznesení obvinenia ako nezákonné rozhodnutie alebo uznesenie o vzatí do väzby ako rozhodnutie o väzbe. Z odôvodnenia rozsudku okresného súdu nie je zrejmé ani to, či nárok žalobcu na náhradu nemajetkovej ujmy posudzoval podľa ustanovení zákona č. 58/1969 Zb. v spojení s čl. 5 Dohovoru, alebo či tento nárok vyvodil len priamou aplikáciou čl. 5 Dohovoru na skutkové okolnosti uvádzané žalobcom s vylúčením aplikácie vnútroštátnej úpravy zákona č. 58/1969 Zb., prípadne či na ustálenie základu nároku na náhradu nemajetkovej ujmy použil inú právnu úpravu. Žalovaná už pritom aj v konaní pred súdom prvej inštancie namietala, že žalobcom uplatnený nárok na náhradu nemajetkovej ujmy titulom nezákonného rozhodnutia ani nevznikol, pretože ten vzniká len v prípade obmedzenia osobnej slobody rozhodnutím o väzbe, titulom rozhodnutia o väzbe je podľa § 5 zák. č. 58/1969 Zb. v zmysle § 23 zákona premlčaný a nie je možné vyvodit' priamu aplikáciu čl. 5 Dohovoru. Okresný súd sa s týmito námietkami nijako nevysporiadal, preto je jeho právne posúdenie veci nesprávne. Súd prvej inštancie vo svojom rozhodnutí citoval judikatúru týkajúcu sa vzniku nároku na náhradu škody spôsobenej začatím a vedením trestného stíhania - nie väzby. Následne sa odvolací súd v rozsudku venoval primeranosti výšky priznanej nemajetkovej ujmy. I keď vo všeobecnej právno-teoretickej rovine sa zmiňuje o „judikatúre v o vzťahu k nemajetkovej ujme v súvislosti s väzbou dotknutej osoby a trestným stíhaním“ z obsahu tejto časti odôvodnenia rozsudku vyplýva, že odvolací súd náhradu nemajetkovej ujmy v prípade žalobcu posudzuje ako satisfakciu za vykonanú väzbu. Ani odvolací súd svojím rozsudkom neodstránil nedostatky súdu prvej inštancie spočívajúce v nedostatočnom odôvodnení a v nepreskúmateľnosti rozhodnutia v časti priznanej náhrady nemajetkovej ujmy, nedal odpoveď na otázku, či titulom nároku na náhradu nemajetkovej ujmy žalobcu je uznesenie vyšetrovateľa MV SR, odbor vyšetrovania obzvlášť závažnej trestnej činnosti, oddelenie vyšetrovania Banská Bystrica, zo dňa 20. októbra 2002, ČVS: Q., o vznesení obvinenia ako nezákonného rozhodnutia podľa § 1 zák. č. 58/1969 Zb. alebo uznesenie Okresného súdu Banská Bystrica zo dňa 22. novembra 2002 sp. zn. Tp/71/02 o vzatí žalobcu do väzby ako rozhodnutie o väzbe podľa § 5 zák. č. 58/1969 Zb. Odvolací súd vo svojom rozsudku žiadnym spôsobom nerefletoval na námietku žalovanej uvádzanú v odvolaní podloženú rozhodovacou činnosťou najvyššieho súdu a ústavného súdu, že ide o dva rozdielne tituly pre uplatnenie náhrady škody a nemajetkovej ujmy a tieto tituly ako ani následky nimi vyvolané, nie je možné zamieňať ani stotožňovať do jedného nároku. Ani odvolací súd si teda neustálil, či je predmetom nároku na náhradu nemajetkovej ujmy spôsobenej trestným stíhaním alebo náhradou nemajetkovej ujmy

spôsobenej väzbou (alebo prípadne náhrada oboch titulov), a ktorým z týchto titulov súdy žalobcovi náhradu nemajetkovej ujmy vlastne priznali. Logickým vyústením tejto skutočnosti je potom absencia relevantnej a jasnej argumentácie odvolacieho súdu k otázke právneho posúdenia vzniku práva na náhradu nemajetkovej ujmy. Zmätočnosť a nepreskúmateľnosť prvoinštančného rozsudku v tejto časti, ktorú odvolací súd žiadnym spôsobom neodstránil pritom znásobuje aj konštatovanie súdu prvej inštancie na str. 14 rozsudku, že „v konaní nebola preukázaná existencia okolností, za splnenia ktorých poškodenému nevznikne právo na náhradu škody spôsobenej rozhodnutím o väzbe (§ 5 ods. 2 písm. a/ b/ zák. č. 58/1969 Zb.)“, z ktorého vyplýva, že minimálne v rozsahu skúmania okolností vylučujúcich vznik nároku na náhradu škody spôsobenej rozhodnutím o väzbe súd prvej inštancie vec podľa § 5 zák. č. 58/1969 Zb. posudzoval. Strohé konštatovanie odvolacieho súdu, že žalobca svoj nárok na náhradu nemajetkovej ujmy uplatnil „v zákonnej trojročnej premľacej dobe“ nedáva žiadnu odpoveď na otázku, z akého právneho predpisu táto trojročná premľacia doba vyplýva a z akých dôvodov súdy pri posudzovaní veci aplikovali túto premľaciu dobu a nie dobu jednoročnú upravenú v § 23 zák. č. 58/1969 Zb. V zmysle uplatnenej dovolacej vady § 421 ods. 1 písm. b/ CSP mala za to, že nárok žalobcu na náhradu nemajetkovej ujmy bolo potrebné posúdiť podľa zákona č. 58/1969 Zb. v spojení s čl. 5 Dohovoru, z čoho je zrejmé, že bolo nevyhnutné, z dôvodu existujúcej špeciálnej úpravy premľania obsiahnutej v zákone č. 58/1969 Zb., aplikovať na nárok žalobcu na náhradu nemajetkovej ujmy ustanovenie § 23 zákona č. 58/1969 Zb. a nie všeobecné ustanovenie Občianskeho zákonníka o premľaní, ako ani akúkoľvek inú trojročnú „všeobecnú premľaciu dobu“. V zmysle § 421 ods. 1 písm. a/ CSP je priznaná náhrada nemajetkovej ujmy žalobcovi vo výške 12.000 eur za 132 dní väzby neprimerane vysoká. Odvolací súd pri rozhodovaní o jej výške nezohľadnil limity zakotvené v judikatúre dovolacieho súdu, hmotnoprávných predpisoch alebo v rozhodovacej činnosti EŠLP, k čomu poukázal na judikatúru dovolacieho súdu, od ktorej sa mal odvolací súd odkloniť. V zmysle uvedeného žiada, aby dovolací súd v napadnutej časti zrušil rozsudok odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

6. Žalobca sa k predmetnému dovolaniu žalovanej nevyjadril.

7. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podali v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strany zastúpené v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1, 2 CSP), v ktorých neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolania sú dôvodné.

8. Dovolanie je mimoriadnym opravným prostriedkom, ktorým je možné napadnúť rozhodnutie odvolacieho súdu pri splnení zákonom stanovených predpokladov a podmienok. Z hľadiska posúdenia prípustnosti dovolania je podstatné správne vymedzenie dovolacích dôvodov spôsobom upraveným v zákone (§ 431 až § 435 CSP) a to v nadväznosti na konkrétne, dovolaním napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu. Pokiaľ nie sú splnené procesné podmienky dovolacieho konania, resp. predpoklady prípustnosti dovolania, nemožno dovolaním napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu podrobiť vecnému preskúmaniu v dovolacom konaní.

9. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie dovolaním napadnúť (úspešne). Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

10. V zmysle § 420 CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, c/ strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo f/ súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

11. V zmysle § 421 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a/ pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b/ ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c/ je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

12. Každé podanie (vrátane dovolania) posudzuje aj dovolací súd podľa jeho obsahu (§ 124 CSP) a v súlade s článkom 11 ods. 1 až 3 CSP. Pri takomto posudzovaní dovolania je zrejmé, že prípustnosť svojho dovolania žalobca opiera o § 420 písm. f/ CSP. Ten napáda rozsudok odvolacieho súdu do jeho potvrdzujúcej časti, ktorý okresným súd zamietol žalobu v časti náhrady škody za trovy obhajoby vo výške 4.517,54 eur a v časti nemajetkovej ujmy vo výške 188.000 eur.

13. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podala dovolanie aj žalovaná, a to do jeho potvrdzujúcej časti ohľadne nemajetkovej ujmy vo výške 12.000 eur. Výrok o náhrade škody vo výške 12.667,03 eur s príslušenstvom nenamietala. Prípustnosť dovolania odôvodňovala z § 420 písm. f/ CSP, § 421 ods. 1 písm. a/ a b/ CSP.

14. V predmetnej veci dovolací súd predovšetkým posudzoval prípustnosť dovolaní z hľadísk uvedených v ustanovení § 420 CSP.

15. Podľa § 420 písm. f/ CSP dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

16. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky (I. ÚS 26/94), v ktorom sa uplatnia všetky zásady súdneho rozhodovania v súlade so zákonmi a pri aplikácii ústavných princípov, ako napr. právnej istoty, legitímneho očakávania, legality a pod., ktoré sú obsahom právneho štátu (čl. 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky).

17. Princípu práva na spravodlivý proces zodpovedá právo účastníka na určitú kvalitu súdneho rozhodnutia a povinnosť súdu svoje rozhodnutie riadne odôvodniť, pričom sa musí vysporiadať so všetkými relevantnými námietkami uplatnenými účastníkmi konania, a to spôsobom zodpovedajúcim miere ich závažnosti. Porušením práva na spravodlivý proces je aj stav, keď v hodnotení skutkových zistení a skutkových záverov abscentuje určitá časť skutočností, ktoré vyšli v konaní najavo, eventuálne - alebo tým skôr - pokiaľ boli stranami sporu namietané, no napriek tomu ich odvolací súd náležitým spôsobom v celom súhrne posudzovaných skutočností nezhodnotil bez toho, že by dodatočným spôsobom odôvodnil ich bezvýznamnosť či irelevantnosť (4 Cdo 102/2017). Pokiaľ takto súdy nižšej inštancie postupovali aj v prejednávanej veci, dopustili sa svojvôle zakázanej preň v čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a založili tým nepreskúmateľnosť nimi vydaných rozhodnutí a v dôsledku toho aj ich protiústavnosť. A k n i e s ú totiž zrejmé dôvody toho-ktorého rozhodnutia, nastávajú obdobné následky ako tie, ktoré vedú k nezákonnosti a hlavne k nepresvedčivosti rozhodnutia, čo je však v rozpore nielen s požadovaným účelom súdneho konania, ale tiež aj so zásadami spravodlivého procesu; len náležité, t. j. zákonom vyžadovaným spôsobom odôvodnené rozhodnutie napĺňa - ako neoddeliteľná súčasť „stanoveného postupu“ - ústavné kritériá vyplývajúce preň z čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (I. ÚS 33/2012). Z uvedeného potom vyplýva, že k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle ustanovenia § 420 písm. f/ CSP môže dôjsť aj nepreskúmateľnosťou napadnutého rozhodnutia (porov. sp. zn. I. ÚS 105/06, III. ÚS 330/2013, 4 Cdo 34/2018, 4 Cdo 3/2019, 5 Cdo 57/2019, 8 Cdo 152/2018).

18. V súlade s § 220 ods. 2 CSP v spojení s § 393 ods. 2 CSP musí súd v odôvodnení rozhodnutia podať výklad opodstatnenosti a zákonnosti výroku rozhodnutia a musí sa vyporiadať so všetkými rozhodujúcimi skutočnosťami a jeho myšlienkový postup musí byť v odôvodnení dostatočne vysvetlený s poukazom na zistené rozhodujúce skutočnosti, ale tiež s poukazom na ním prijaté právne závery. Účelom odôvodnenia rozhodnutia je vysvetliť postup súdu a dôvody jeho rozhodnutia. Odôvodnenie rozhodnutia súdu nižšej inštancie navyše musí byť aj dostatočným podkladom pre uskutočnenie prieskumu v dovolacom konaní. Ak rozhodnutie súdu nižšej inštancie neobsahuje náležitosti uvedené v § 220 ods. 2 CSP, v spojení s § 393 ods. 2 CSP je nepreskúmateľné. Takéto arbitrárne rozhodnutie súdu odníma strane sporu možnosť uskutočňovať procesné práva a v konečnom dôsledku porušuje jej právo na spravodlivý súdny proces (čo zakladá vadu konania podľa § 431 ods. 1 CSP v spojení s § 420 písm. f/ CSP), pretože jej upiera možnosť náležite skutkovo a právne argumentovať proti rozhodnutiu súdu v rámci opravných prostriedkov.

K dovolaniu žalobcu v časti náhrady škody

19. Žalobca vo svojom dovolaní v zmysle uplatnenej dovolacej vady podľa § 420 písm. f/ CSP namietal nepreskúmateľnosť a arbitrárnosť rozhodnutí súdov nižších inštancií ohľadom určenia náhrady škody za trovy obhajoby.

20. Dovolací súd po preskúmaní spisu v zmysle uvedených námietok poukazuje na to, že súd prvej inštancie mal vo svojom odôvodnení za to, že trovy obhajoby, náhradu ktorých žalobca identifikoval ako náhradu vzniknutej škody sa sčasti týkali, resp. sčasti boli realizované len v súvislosti s väzbou žalobcu, no podľa jeho názoru však nie je možné tieto úkony jednoducho oddeliť od ostatných úkonov obhajoby žalobcu. Pre účely odškodnenia nie je možné posúdiť väzbu a samotné trestné stíhanie izolovane, nakoľko trestné stíhanie je plynulým procesom zisťovania rozhodujúcich skutočností a ak je výsledkom trestného konania to, že obžalovaný je spod obžaloby oslobodený, sú rozhodnutia, na základe ktorých bol stíhaný nezákonnými, a uvedené sa tým vzťahuje aj na úkony a inštitúty viažuce sa k trestnému konaniu.

S uvedeným dovolací súd nesúhlasí, pretože náhradu škody za trovy obhajoby je potrebné odlišovať tak, že sa rozdelia na obdobie väzby, ktoré sa bude posudzovať podľa uznesenia o vzatí žalobcu do väzby a na obdobie od začiatku trestného stíhania až do obdobia oslobodenia žalobcu spod obžaloby podľa uznesenia o vznesení obvinenia (nezákonné rozhodnutie). Z uvedeného treba podľa dovolacieho súdu vychádzať aj pri posudzovaní námietky premľania. Okresný súd však nesprávne vychádzal z toho, že pre včasnosť nároku žalobcu preto postačovala všeobecná trojročná lehota podľa citovaného ustanovenia § 22 zákona č. 58/1969 Zb.

21. Následne dovolací súd v zmysle namietanej dovolacej vady poukazuje na konštatovanie okresného súdu, ktorý uviedol, že za nepreukázané a nie je vylúčené, že aj za neúčelné, sú úkony pod č. 13, 22, 34, 38, 40, 41, 46 až 48, 53, 59, 60, 64 - 65, 70, 71, k čomu uviedol, že je málo pravdepodobná potreba frekvencie porád advokáta so žalobcom v rozsahu ako bola účtovaná, čo však bližšie nijakým spôsobom neodôvodnil.

22. Rozhodnutie súdu prvej inštancie v spojení s rozhodnutím odvolacieho súdu je v tejto časti podľa dovolacieho súdu arbitrárne jednak nevedno, z ktorého rozhodnutia okresný súd vychádzal, či z rozhodnutia o vzatí žalobcu do väzby alebo z rozhodnutia o vznesení obvinenia voči žalobcovi, a jednak bližšie neodôvodnil nepreukázanosť a neúčelnosť náhrady (porada advokáta s klientom žalobcu) vyššie špecifikovaných úkonov. Dovolací súd má za to, že v súvislosti s uvedeným v tomto smere postráda aj právne posúdenie. Dovolanie žalobcu v časti náhrady škody za trovy obhajoby je preto dôvodné.

K dovolaniu žalobcu a žalovanej v časti náhrady nemajetkovej ujmy

23. Ohľadne námietky žalobcu aj žalovanej v tejto časti má dovolací súd za to, že rozhodnutia súdov nižších inštancií sú podľa názoru dovolacieho súdu aj v tejto časti nepreskúmateľné - nevedno čo je

titulom, na podklade ktorého žalobcovi vznikol nárok na náhradu nemajetkovej ujmy, či z uznesenia o vznesení obvinenia ako z nezákonného rozhodnutia alebo z uznesenia o vzatí žalobcu do väzby ako rozhodnutia o väzbe, pričom logickým vyústením tejto skutočnosti je absencia relevantnej argumentácie odvolacieho súdu (ale i súdu prvej inštancie) k otázke právneho posúdenia vzniku práva žalobcu na náhradu nemajetkovej ujmy. Z odôvodnenia rozsudkov nie je zrejmé, či nárok žalobcu na náhradu nemajetkovej ujmy posudzovali podľa príslušných ustanovení zákona č. 58/1969 Zb. v spojení s článkom 5 Dohovoru, alebo či tento nárok vyvodili len priamou aplikáciou čl. 5 Dohovoru na skutkové okolnosti uvádzané žalobcom s vylúčením aplikácie vnútroštátnej úpravy zákona č. 58/1969 Zb., prípadne či na ustálenie základu nároku na náhradu nemajetkovej ujmy použili inú právnu úpravu. Ani odvolací súd svojím rozsudkom neodstránil nedostatky súdu prvej inštancie spočívajúce v nedostatočnom odôvodnení a v nepreskúmateľnosti rozhodnutia v časti priznanej náhrady nemajetkovej ujmy, nedal odpoveď na otázku, či titulom nároku na náhradu nemajetkovej ujmy žalobcu je uznesenie vyšetrovateľa MV SR, odbor vyšetrovania obzvlášť závažnej trestnej činnosti, oddelenie vyšetrovania Banská Bystrica, zo dňa 20. októbra 2002, ČVS: Q., o vznesení obvinenia ako nezákonného rozhodnutia podľa § 1 zák. č. 58/1969 Zb. alebo uznesenie Okresného súdu Banská Bystrica zo dňa 22. novembra 2002 sp. zn. Tp/71/02 o vzatí žalobcu do väzby ako rozhodnutie o väzbe podľa § 5 zák. č. 58/1969 Zb. Odvolací súd vo svojom rozsudku žiadnym spôsobom nereflektoval na námietku žalovanej uvádzanú v odvolaní podloženú rozhodovacou činnosťou najvyššieho súdu a ústavného súdu, že ide o dva rozdielne tituly pre uplatnenie náhrady škody (a nemajetkovej ujmy) a tieto tituly, ako ani následky nimi vyvolané, nie je možné zamieňať ani stotožňovať do jedného nároku. Ani odvolací súd si teda neustálil, čo je predmetom nároku na náhradu nemajetkovej ujmy spôsobenej trestným stíhaním alebo náhradou nemajetkovej ujmy spôsobenej väzbou (alebo prípadne náhrada z oboch titulov), a ktorým z týchto titulov súdy žalobcovi náhradu nemajetkovej ujmy vlastne priznali. Logickým vyústením tejto skutočnosti je potom absencia relevantnej a jasnej argumentácie odvolacieho súdu k otázke právneho posúdenia vzniku práva na náhradu nemajetkovej ujmy. Zmätočnosť a nepreskúmateľnosť prvoinštančného rozsudku v tejto časti, ktorú odvolací súd žiadnym spôsobom neodstránil pritom znásobuje aj konštatovanie súdu prvej inštancie na str. 14 rozsudku, že „v konaní nebola preukázaná existencia okolností, za splnenia ktorých poškodenému nevznikne právo na náhradu škody spôsobenej rozhodnutím o väzbe (§ 5 ods. 2 písm. a/ b/ zák. č. 58/1969 Zb.)“, z ktorého vyplýva, že minimálne v rozsahu skúmania okolností vylučujúcich vznik nároku na náhradu škody spôsobenej rozhodnutím o väzbe súd prvej inštancie vec podľa § 5 zák. č. 58/1969 Zb. posudzoval.

24. Následne dovolací súd poukazuje aj na strohé konštatovanie odvolacieho súdu, že žalobca svoj nárok na náhradu nemajetkovej ujmy uplatnil „v zákonnej trojročnej premlčacej dobe“ čo nedáva žiadnu odpoveď na otázku, z akého právneho predpisu táto trojročná premlčacia doba vyplýva, a z akých dôvodov súdy pri posudzovaní veci aplikovali túto premlčaciu dobu a nie dobu jednoročnú upravenú v § 23 zák. č. 58/1969 Zb. V zmysle uvedeného je teda námietka nepreskúmateľnosti aj v časti náhrady nemajetkovej ujmy dôvodná.

25. Dovolací súd tak konštatuje, že konanie je postihnuté vadou zmätočnosti spočívajúcou v nepreskúmateľnosti rozhodnutia odvolacieho súdu takej intenzity, ktorá odôvodňuje aplikáciu (ako výnimky) druhej vety stanoviska R 2/2016 a zakladá tak prípustnosť i dôvodnosť podaného dovolania v prejednávanej veci.

26. Vzhľadom k tomu, že dovolací súd vyhovel dovolacím námietkam vyplývajúcim z § 420 písm. f/ CSP, dovolacím dôvodom vyplývajúcim z § 421 ods. 1 písm. a/, a b/ sa nezaoberal.

27. Z vyššie uvedených dôvodov dovolací súd v zmysle § 449 a § 450 CSP zrušil rozsudok Krajského súdu v Prešove z 27. septembra 2018 sp. zn. 20Co/156/2017 a vec mu vracia na ďalšie konanie. Výrok ohľadne náhrady škody vo výške 12.667,03 eur s 9,5 % úrokom z omeškania ročne zo sumy 12.667,03 eur od 20. septembra 2011 do zaplatenia ostal nedotknutý, pretože voči nemu nebolo podané dovolanie.

28. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.